

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА КОНСТИТУЦІЙНОЮ
СКАРГОЮ**

Мілова Т.М.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка,

м. Кропивницький, Україна

Запровадження в Україні інституту конституційної скарги зумовило ряд системних змін в структурі, повноваженнях та організації діяльності вітчизняного органу конституційної юрисдикції. Конституційний Суд України, згідно чинного законодавства, набув повноважень щодо вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України (п. 9 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Конституційний Суд України»). В аспекті аналізу ефективності та демократичності реалізації права особи на конституційну скаргу важливе значення має дослідження процесуальної складової означеного провадження.

Важливими процесуальними нормами у механізмі провадження за конституційною скаргою виступають норми, в яких передбачається низка заходів щодо сприяння ефективному розгляду справ у розумні строки. Такими заходами є наступні: обмеження строків позовної давності щодо подання конституційної скарги; запровадження спеціального порядку попереднього розгляду конституційних скарг його відповідними робочими органами; особливий порядок розгляду справ такої категорії тощо [1, с. 250].

Низка заходів отримали своє закріплення у чинному законодавстві України. Так, згідно ч. 4 ст. 36 Закону України «Про Конституційний Суд України» питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційними скаргами розглядає Сенат, що входить до органів Конституційного Суду України [2]. У разі відмови Сенату від розгляду справи конституційна скарга передається на розсуд Великої палати (п. 9 ч. 2 ст. 35 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Колегія, що діє у складі трьох суддів Конституційного Суду України, вирішує питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою (ст. 37 Закону). Суддя Конституційного Суду України у відставці В. Шаповал у свою чергу розкритикував запропоновану процедуру розгляду конституційної скарги. Він вважає «трійку» зайвою ланкою. Питання початку провадження конституційної скарги повинен розглядати Сенат, а «трійка» ускладнює доступ громадян до правосуддя [3, с. 5].

Попередню перевірку звернень до Конституційного Суду України здійснює Секретаріат. Звернення надсилаються поштою або подаються безпосередньо до Секретаріату. Для спрощення процедури звернення до Конституційного Суду України та розвантаження його роботи з конституційними скаргами слушною видається ідея щодо введення електронного звернення [4, с. 100-101]. Електронне правосуддя, з одного боку, сприятиме ефективному

функціонуванню Конституційного Суду України, а з іншого – сприятиме спрощенню процедури звернення для осіб з метою захисту своїх прав і свобод.

Якщо конституційна скарга за формою не відповідає вимогам Закону, керівник Секретаріату повертає її суб'єкту права на конституційну скаргу. Повернення конституційної скарги не перешкоджає повторному зверненню до Суду з дотриманням вимог цього Закону (ст. 57 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Підставами для відмови у відкритті конституційного провадження у справі є:

- звернення до Суду неналежним суб'єктом;
- неналежність до повноважень Суду питань, порушених у конституційній скарзі;

- неприйнятність конституційної скарги;
- втрата чинності актом (його окремими положеннями), щодо якого порушено питання відповідності Конституції України, крім акта (його окремих положень), який втратив чинність, але продовжує застосовуватись до правовідносин, що виникли під час його чинності;

- наявність рішення, висновку Суду щодо того самого предмета конституційної скарги, а також ухвал Суду про відмову у відкритті конституційного провадження у справі або про закриття конституційного провадження у справі (ч. 1 ст. 62 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Станом на 28 березня 2018 року було подано 584 конституційні скарги. Секретаріатом Конституційного Суду України встановлено, що: 131 конституційна скарга за формою відповідає вимогам Закону, та 453 конституційні скарги не відповідають вимогам Закону за формою конституційної скарги. Таким чином, 77% скарг визнано такими, що не відповідають вимогам [5, с. 20].

Типовими помилками під час подання конституційних скарг експерти визначають наступні:

- остаточне судове рішення, на яке міститься посилання в скарзі, набуло чинності раніше 30.09.2016 р.;

- конституційні скарги подаються недержавною мовою;

- скарги від юридичних осіб не підписані уповноваженою особою, до них не долучені установчі документи цих юридичних осіб;

- подана не засвідчена в установленому порядку судом копія остаточного рішення суду, що його ухвалив;

- невідповідність об'єкта оскарження (таким об'єктом не може бути незгода та оскарження рішень судів у системі судоустрою України, скарга на дії державних органів та їхніх посадових осіб, відповідність Конституції підзаконних актів);

- відсутні конкретні положення (пункти, статті, частини) закону, що оскаржуються;

- відсутнє обґрунтування оспорюваних положень (тверджень щодо неконституційності закону України, норми, яка з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнала порушення внаслідок застосовуваного закону) [5, с. 21].

У своїй практичній діяльності Секретаріат Конституційного Суду України у випадках, якщо є сумніви щодо відповідності конституційної скарги вимогам до

форми конституційної скарги, таку невизначеність тлумачиться на користь особи та передає скаргу на розгляд колегіям [5, с. 20].

На нашу думку, важливою гарантією ефективного функціонування інституту конституційної скарги є законодавча норма щодо заходів забезпечення конституційної скарги. Згідно до ст. 78 Закону України «Про Конституційний Суд України», при розгляді конституційної скарги Велика палата, у виняткових випадках, з власної ініціативи може вжити заходів щодо забезпечення конституційної скарги, видавши забезпечувальний наказ, який є виконавчим документом. Підставою для забезпечення конституційної скарги є необхідність запобігти незворотнім наслідкам, що можуть настати у зв'язку з виконанням остаточного судового рішення. Способом забезпечення конституційної скарги є встановлення тимчасової заборони вчиняти певну дію. Забезпечувальний наказ втрачає чинність з дня ухвалення рішення або постановлення ухвали про закриття конституційного провадження у справі.

Строк провадження у справах на підставі конституційної скарги не повинен перевищувати шести місяців. За результатами розгляду справ за конституційними скаргами рішення Конституційного Суду України ухвалює Сенат, а у разі відмови Сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд Великої палати – ухвалює Велика палата.

Таким чином, різноаспектність функціонального змісту інституту конституційної скарги обумовлює необхідність подальшої розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо процедури провадження за конституційною скаргою особливо на час формування практики Конституційного Суду України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головін А. Окремі питання, пов'язані з запровадженням інституту конституційної скарги у вітчизняному законодавстві. *Право України*. 2013. № 1-2. С. 244–268.
2. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. №2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
3. Беззуб І. Конституційний Суд у світлі судової реформи в Україні. Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти : бюл. інформ.-аналіт. матеріалів / Нац. б-ка ім. В.І.Вернадського, Служба інформ.-аналіт. забезп. органів держ. влади (СІАЗ); редкол.: О.С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.]. Київ : НБУВ, 2016. С. 3-10.
4. Огляд Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 1. С.100-101.
5. Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги / Ю. Кириченко, Б.Бондаренко. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2018. 40 с. URL: http://pravo.org.ua/ua/news/constitutional_order/20872797-analitichniy-zvit-zaprovadzhennya-institutu-konstitutsiynoyi-skargi-v-ukrayini

ровадження за контит